

УДК 271 – 7(477.83)

Леся Процик, старший викладач кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

РОЛЬ ДИТЯЧОГО ХОРУ “ВІДЛУННЯ” ПРИ КАТЕДРАЛЬНОМУ СОБОРІ ПРЕСВЯТОЇ ТРІЙЦІ М. ДРОГОБИЧА У ДУХОВНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ

У статті висвітлюється діяльність церковного дитячого хорового колективу, його становлення, навчання, репертуар, популярність та роль у духовному вихованні підростаючого покоління, визначаються його соціокультурні функції в суспільстві.

Ключові слова: Дрогобищчина, духовне виховання, мистецтво, душа дитини, хорова діяльність, дитячий хоровий колектив, репертуар, культурні традиції.

Постановка проблеми. В умовах реформування національної системи освіти особливого значення набуває проблема гармонійного розвитку особистості. Значна роль у цьому процесі належить хоровому мистецтву як виду духовного пізнання дійсності, метою якого є формування готовності людини до творчої перебудови навколишнього світу і самої себе за законами краси.

Духовність – основний стержень, людської особистості. Вона охоплює розуміння навколишнього світу, сенсу життя, інтелектуальний, моральний, естетичний розвиток особистості. Важливим засобом, запорукою успішного засвоєння культури є духовна музика. Саме вона, маючи величезний виховний потенціал, здатна донести до свідомості закладені в ній морально-етичні ідеї, формує певні якості, сприяє духовному зростанню людини.

Традиції духовного хорового співу в Західній Україні, в центрі якої знаходиться й наше старовинне місто Дрогобич зі своїм культурним надбанням – сягають у давнину. Вплив цього співу на духовне виховання підростаючого покоління – тема нашої розмови. Душа дитини – цілий світ. Душа, очищена красою, – майбутнє світу.

Маючи за основу багатовікову українську традицію, при Катедральному Соборі Пресвятої Трійці п. Надія Бунь створила дитячий колектив, в основі якого – духовність. Дослідження проблеми духовного виховання дітей полягає у вивченні основних чинників новітніх методів педагогіки, в основі яких – любов до дітей, до професії, до світу, вплив середовища, котре має безпосередньо або опосередковано великий вплив на людську душу, на душу дитини особливо. Вже сама постановка питання виглядає проблематично. Чи насправді духовна музика є

дієвим і реальним чинником духовного виховання молоді сьогодні? Чи збагачує і поповнює музичну картину світу творча біографія дитячого церковного хору “Відлуння”?

Мета статті. Дослідження основних чинників впливу середовища, педагогічної методики, найкращих творів мистецтва, участь в найпрестижніших заходах на духовне виховання дітей. Справжня роль педагогіки полягає в тому, щоб навчити дитину сприймати світ у всій його повноті, ще в дитинстві закласти імунітет проти всього низького, дріб’язкового. Саме мистецтво, музика відкриває дітям шлях від матеріального світу до духовного. Виховний вплив духовної музики на дитячу свідомість залежить від правильно спланованої та організованої музично-естетичної роботи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Надбанням національної культури, пріоритетним напрямом її розвитку завжди була турбота про майбутнє нашої держави – дітей. Про це свідчать прийняті укази Президента України від 18.01.1996 р. №63/96 “Про національну програму “Діти України”, від 29.03.2001 р. №221/201 “Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики”, регіональна програма “Обдаровані діти”. Названі документи спрямовані на реалізацію та підтримку творчої молоді, розвиток і збереження системи дитячого естетичного виховання, до яких належать початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади системи Міністерства культури і мистецтв України (дитячі школи естетичного виховання – музичні, художні, хореографічні, школи мистецтв), в редакції Положення про позашкільний навчальний заклад відповідно до статей 12 і 13 Закону України “Про позашкільну освіту”.

РОЛЬ ДИТЯЧОГО ХОРУ “ВІДЛУННЯ” ПРИ КАТЕДРАЛЬНОМУ СОБОРІ ПРЕСВЯТОЇ ТРІЦІ М. ДРОГОБИЧА У ДУХОВНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ

До питання становлення хорової культури в Галичині зверталися З. Лисько (“Піонери музичного мистецтва в Галичині”), С. Людкевич, В. Барвінський, В. Витвицький, Б. Кудрик, С. Цегельський, М. Волошин та інші у виданнях “Музичний листок”, “Музичний вісник”, “Боян”, “Наша культура”, “Українська музика”, в часописах “Діло”, “Новий час”, “Назустріч”.

Музичні діячі Дрогобича і Борислава – о. С. Сапрун, Б. П'юрко, С. Огороднік, Т. Дуб – досить часто вміщували на сторінках часопису короткі повідомлення про хорове життя нашого краю.

Питання розвитку діяльності хорової культури окремих музичних регіонів і її вплив на духовне виховання молоді вже не раз поставало у поважних дослідженнях, зокрема – Р. Дудик “Хорова культура Прикарпаття кінця XIX- першої третини XX століття”, І. Бермес “Хорова культура Дрогобиччини першої половини XX століття в контексті духовного розвитку Галичини”, Л. Мороз “Диригентсько-хорове мистецтво Галичини другої половини XIX – першої третини XX ст.”. Відбулися позитивні зрушення і у виступах та статтях провідних музикознавців країни. Порушують цю болючу проблему відомий диригент, керівник камерного хору “Глорія” В. Сивохіп, кандидат мистецтвознавства Р. Римар, провідні музикознавці на сторінках провідних часописів та в журналі “Українська культура”. Але ґрунтовного вивчення і аналізу діяльності сучасних церковних дитячих колективів до теперішнього часу недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Докорінні зміни, що відбуваються в Україні, висувають нові вимоги до особистості XXI століття, її духовного виховання, духовного світу. Оскільки у всі часи, а нині особливо, найважливішою проблемою було і є збереження національної ідентичності, то одним із дієвих засобів була музична культура. Хорове мистецтво і є тим засобом, що впливає на формування внутрішнього світу людини, її інтелектуальну, духовну та психофізичну сфери, творчий потенціал.

“Український народ, обдарований вже від природи музичним почуттям і незвичайною співлюбністю, виливає у музиці свою сердечну з глибин душі пливучу сповідь...”, – це судження Ф. Колесси неодмінно дотичне до питання музичного виховання дітей, адже саме в юних душах закладені ментальні риси українського народу.

Першу музичну освіту наші діти отримують у школі. Хоча любов до пісні починається задовго до школи: з колискових матері, з почутих пісень у родинному колі.

Галицькі діти завжди знаходилися під сильним впливом церковної музики. Підтвердження цьому – церковний дитячий хор “Відлуння”.

Найкраще, найдосконаліше мистецтво присвячене Богові. Традиція дитячих церковних хорів налічує багато сторіч. В Україні вона теж була. Давня й істотна, але, на жаль, перервана. Одним із перших у старовинному місті Дрогобичі відродив її хор “Відлуння” при Катедральному Соборі Пресвятої Трійці, диригентом та художнім керівником якого є п. Надія Бунь. Цей, відомий не лише на Дрогобиччині, в Україні, а й далеко за межами нашої країни, хор є чи не найбільшим скарбом нашої церкви. Утворений колектив 1991 року з ініціативи п. Надії Бунь, при опіці й підтримці священників храму. Нині духовним наставником і опікуном хору “Відлуння” є Єпископ Самбірсько-Дрогобицької єпархії – Владика Юліан Вороновський.

Так про це розповідає п. Надія Бунь – випускниця музично-педагогічного факультету Дрогобицького державного педагогічного інституту ім. Івана Франка, у творчій біографії якої є і праця артистки оркестру (скрипка) Прикарпатського ансамблю пісні і танцю “Верховина”, Львівського музично-драматичного театру ім. Ю. Дрогобича, педагогічна робота у дитячій музичній студії, художнє керівництво у Будинку вчителя. Викладала п. Надія і в Дрогобицькому педагогічному інституті ім. І. Франка, одночасно займаючись у вокальній студії сольним співом, була учасницею народної хорової капели “Освіт'янка”, мішаного камерного хору “Світилен”, з 1996 року викладає церковний спів у Духовній Семінарії у Дрогобичі. Любов до дітей, до дитячого співу й хорового мистецтва, до музики сплелись воедино у творчості Н. Бунь і визначили напрямки її творчої діяльності.

– Якось при церкві зібралася група дітей, котрі дуже хотіли приносити якусь користь. А, може, їх пригнала нудьга, невлаштованість, пошук чогось високого, світлого, – розповідає пані Надія Бунь. – Священик дав кожному анкету, в якій попросив відповісти на одне-єдине запитання: “Що любите робити більш за все?”. Більшість дітей відповіла: співати. Так у Дрогобичі народився дитячий церковний хор “Відлуння”. Було це в 1991 році при кафедральному Соборі Пресвятої Трійці.

На перше заняття прийшло понад п'ятдесят дітей. Різного віку і з різним рівнем розвитку музичних здібностей. Ми поділили їх на дві групи: основна і підготовча. Створили всі умови для всебічного, гармонійного розвитку. Проводили і проводимо систематично заняття з катехизму, культури поведінки, історії культури,

РОЛЬ ДИТЯЧОГО ХОРУ “ВІДЛУННЯ” ПРИ КАТЕДРАЛЬНОМУ СОБОРІ ПРЕСВЯТОЇ ТРИЦІ М. ДРОГОБИЧА У ДУХОВНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДІ

організовували поїздки в інші церкви. Робота над співом з першого заняття була поставлена на професійну основу. І це дало свої добрі результати.

Концертна діяльність є другим напрямком роботи хору. До репертуарної афіші входить духовна музика різних епох, як вітчизняних так і зарубіжних композиторів з пізнавально-виховною метою.

В експресивній інтерпретації “Відлуння” кожен твір досягає закінченого витонченого музично-драматичного образу, захоплюючи як слухачів, так і самих хористів. У виконанні дітей звучить репертуар дорослий, складний. Складні акапельні твори співає дитячий хор не по-дитячому – ангельськими вустами дитини проголошується істина, вічність, Бог. Репертуар хору в більшості випадків складається з творів а capella, що також відповідає національній традиції, і разом з тим вимагає особливо високого рівня професіоналізму. Виконання ж поліфонічної фактури, де переважає легкість, прозорість звучання, ансамблева рівновага, тонке нюансування й чистота гармоній, справляють велике враження на слухачів.

Хор “Відлуння” – учасник багатьох престижних фестивалів і конкурсів. Спів українського дитячого церковного хору “Відлуння” лунав у багатьох храмах у концертних залах Європи: Празі, Мюнхені, Парижі, Трієрі, Майнці, Кошніні, Гожові Велькопольському та ін. Цей рухомий дитячий хоровий колектив бере активну участь у мистецькому житті міста.

Чотири аудіокасети із записами Колядок, Акафісту до пресвятої Богородиці, Божественної Літургії в укладі А. Гнатишина та ін. – також успіх. Очевидно, саме плідна діяльність дитячого хору при церкві Пресвятої Трійці є підтвердженням того, що у майбутньому ми не втрачимо здатність розуміти велич і значення духовного мистецтва і не матимемо труднощів у сприйнятті і відтворенні цього пласта української культури виконавськими колективами. Але найголовніша місія хору “Відлуння” – супровід Богослужінь і різних урочистостей у рідному катедральному храмі Пресвятої Трійці м. Дрогобича. Співаючи у храмі, хористи підносять свої серця до Бога і разом з ангелами підносять серця інших.

Відомо, яке важливе місце у формуванні і духовному вихованні людини належить музиці, її безпосередній вплив на почуття величезний. “Музика, особливо урочиста, як наприклад, релігійні гімни, виводить нас із кола дрібних, щоденних, часто егоїстичних переживань і навіть примушує забувати своє “я”. Людина в такому стані розчиняється в світі вічного і безмежного” (4, 162). Ці слова належать великому педагогові

Г. Ващенку. Відомий музичний діяч о. С. Сапрун пише у своєму рукописі “Про форми церковних пісень”: “Церковний спів греко-католицької св. Церкви – се великий її скарб. Се велика Слава Божа. Церковний спів підносить Духа до Бога, зближує вірних до Всевишнього”.

Секрет найкращого виховання полягає в тому, щоб давати дитячим очам і вухам не просто твори, а належить вписувати ті твори у середовище, поєднувати із високим і Божественним світлом. Духовна музика – геоцентрична за своєю суттю, примножує Дари Святого Духа, виводить з дрібних егоцентричних почувань, допомагає пізнати, полюбити Повноту Добра, Краси, кличе до росту, вдосконалення. Завдяки наполегливій творчій праці диригента, сумлінності і витривалості хористів, розумінню і сприянню Церкви хор швидко зумів проявити свою майстерність у виконанні, в першу чергу, духовних творів і став відомим. Хор перебуває у тісних творчих зв'язках з митцями України: співаками – естрадними й оперними, композиторами, художниками. Постійно хор поповнюється новими талановитими учасниками, розширює свій репертуар, збагачується духовно, бо “Співати Святу літургію у храмі – це щастя”, – стверджують хористи. Юні співаки внаслідок складної духовної роботи виносять і формують з допомогою музики найтонші, найскладніші емоційні реакції і відображають це у своїх виступах. Поїздки на конкурси і фестивалі не просто збагачують духовний світ дітей, вони допомагають підвищувати виконавську майстерність, діти переймають досвід найкращих хорових колективів, представляючи нашу державу на престижних міжнародних конкурсах і беручи участь в найвідоміших фестивалях.

Найкращі відгуки були про дитячий колектив “Відлуння” і після їхнього виступу на 17 міжнародному фестивалі “Мюзикфест”. “Мюзикфест” вважається фестивалем найвищого рівня в Україні. Брала участь у ньому найкращі колективи світу. Хор “Відлуння” на цьому величому заході виступив дуже успішно. Хор виконав твори українських композиторів А. Веделя, Д. Бортнянського, В. Азієва, М. Лисенка, А. Гнатишина, Б. Фільц і Лесі Дичко. Друга частина концерту линула ніби з Середньовіччя творами О. Vecchi, G. Palestrina, F. Mendelson-Barrholdy, Ф. Шуберта... Коментував цей захід відомий музикознавець, член спілки композиторів України п. Володимир Грабовський. Слухачі були вражені такою складною і багатою програмою і дивувалися, як провінційний хор, виріс до такого рівня. Хоча чому тут дивуватися. В основі всього

